

RUSYA'NIN KIRSAL KESİMİNDE KOMÜNİST GENÇLER BİRLİĞİ'NİN (KOMSOMOL) KURULUŞU VE SOVYET İKTİDARININ GÜÇLENMESİNDEKİ ROLÜ: 1918-39

Burcu ÖZDEMİR*

Özet

Rusya'da 1917'deki Ekim devriminin ardından Bolşevikler iktidara geldi. Bolşevikler, ülkede komünist ideolojiyi hâkim kılmak amacıyla; ekonomiden, toplumsal yapıya, eğitimden orduya pek çok alanda sosyalist dönüşüm sürecini başlattı. Lenin, bu mücadelede gençliğe de önemli rol düşüğünü ifade ederek, Sovyet gençliğini tek bir çatı altında toplayacak bir teşkilatın kurulması çalışmalarına hız verdi. Bu çalışmaların neticesinde 1918 yılında komsomol teşkilatı kuruldu. 14-23 yaş aralığındaki komünist gençleri içine alan bu teşkilat, gençlerin sosyalist topluma adapte edilmesinden sorumluydu. Komsomol, kurulduğu tarihten itibaren gerçekleştirdiği çalışmalarla, önemli bir mobilizasyon aracı haline geldi. Bu çalışmada komsomolun köylerde teşkili, bu süreçte karşılaşılan problemler ve teşkilatın bu bölgelerde Sovyet iktidarının güçlenmesi için gerçekleştirdiği faaliyetler ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Komünizm, Sosyalizm, Komünist Parti, Komsomol, Sovyet Gençliği.

THE ESTABLISHMENT OF YOUNG COMMUNIST LEAGUE IN THE COUNTRYSIDE OF THE SOVIET UNION AND THE ROLE OF THE LEAGUE ON THE STRENGTHENING OF THE SOVIET POWER (1918-39)

Abstract

The aftermath of the October Socialist Revolution in Russia in 1917 the Bolsheviks took power into their own hands. In order to strengthen the communist ideology in the country the Bolsheviks began the process of socialist transformation in many areas, including economy, social structure, education and army. Lenin announced that the youth must take part in this struggle and then he initiated the establishment of an organization that brings together the Soviet youth. As a result of these activities, in 1918 the Komsomol organization was founded. Komsomol organization for young people aged 14 to 28 was responsible for the adaptation of young people to socialist society. Since its establishment the organization mobilized the country. In this study will discuss how was komsomol founded, what problems were encountered while founding the komsomol and what komsomol did to strengthen the Soviet regime in the villages.

Keywords: Communism, Socialism, Communist Party, Komsomol, Soviet Youth.

* Dr., Celal Bayar Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, burcuozdemir_hstry22@hotmail.com

Giriş

Rusya'da 1917 yılında meydana gelen devrimin ardından, Bolşevikler ülkede komünist ideolojiyi hâkim kılmak amacıyla; ekonomide, toplumsal yapıda, eğitimde ve pek çok alanda köklü değişikliklere gitti. Devrimin başarısı, ona sahip çıkacak bir neslin yetiştirilmesine bağlıydı. Hâlbuki devrimin gerçekleştiği dönemde halkın büyük çoğunluğu, devrimin savunduğu fikirlerin ne anlama geldiğinden habersizdi. Özetle, devrim ideolojisinin topluma öğretilmesi ve benimsetilmesi, Sovyet liderlerinin çözmesi gereken en acil problemlerden biriydi.

Lenin, bu mücadelede gençliğe de önemli rol düştüğünü ifade ederek, Sovyet gençliğini tek bir çatı altında toplayacak bir teşkilatın kurulması çalışmalarını başlattı. Böylece 1918 yılında komsomol (Komünist Gençler Birliği) kuruldu. Komsomol teşkilatı, 14-23 yaş aralığındaki komünist gençleri içine alan bir organizasyondur. Komsomolun yapısı, partinin yapısının bir kopyasıdır (Zickel 1971: 230). En yüksek organı, tüm üyelerin katıldığı ve ayda bir ya da üç ayda bir toplanan komsomol toplantısı (*sobraniye*) idi (Hahn 1969: 223). Komünist Parti Merkez Komitesi, Kasım 1918'de tüm yerel parti teşkilatlarına, Y.M.Sverdlov'un imzasıyla gönderdiği genelgeyle, komsomola destek çağrısında bulundu. Böylece 23 yaşına dek olan tüm komünistlerin komsomola katılması kararı alındı. (Krivoriçenko 1988: 4) Komsomol, bu parti üyelerini teşkilata kabul etmeme gibi bir yetkiye sahip değildi. Onları herhangi bir prosedür uygulamaksızın doğrudan komsomola dahil etmek zorundaydı (*Bolşaya Rossiskaya Entsiklopediya* 2009: 715). Bu karar, teşkilatın yapısını güçlendirmeye yönelikti ve bu gençler zaten parti tarafından güvenilirliği sınanmış kişilerdi. Ancak komsomol teşkilatına sonraki alımlarda adaylardan belirli şartları sağlamaları istendi. Örneğin, komsomola kabul için bir Komünist Parti ya da iki komsomol üyesinin tavsiyesi gerekliydi (Hahn 1969: 220). Teşkilata katılmak isteyenler ayrıca, kendilerinin yeterince gelişmiş politik ve devrimci bir bilince sahip olduklarını kanıtlamak zorundaydı (Neumann 2012: 274). Bu, Sovyetler Birliği'nde hemen her vazifeye atanacak aday için aranan bir özellikti. Adayların Komünist Parti'ye sadakat derecesi, çeşitli yöntemlerle tespit edilmeye çalışılırdı. Örneğin, bir kişiye ait bilgiler özel bir fişe kaydedilir ve bu fiş, devlet emniyet organlarınınca sürekli olarak takip edilirdi. Eğer bir kişi, siyasi açıdan güvenilirliğini zedeleyecek herhangi bir kabahat işlemişse, bu gibi kişiler ne kadar kabiliyetli olursa olsun, onlar için vazifede yükselme yolu sınırlı ya da tamamen kapalıydı (Lebed 1966: 20-21).

Komsomol teşkilatına üye olmak isteyen kişinin, üyelik için yeterli donanıma sahip olmadığı durumlarda, bu kişiler için 6 ay süren 'aday adaylık stajı' uygulanmaktaydı. Bu staj, komsomol teşkilatının yasa ve programı hakkında bilgi vermek suretiyle, politik açıdan yeterli düzeyde bilgiye sahip olmayan kişilerin üyeliğe hazırlanması için tesis edilmişti (*Ustav vesesoyuznovo leninskovo kommunističeskovo soyuza molodoji* 1941: 6). Komsomol kısa bir süre içerisinde hızla gelişti. Nitekim Eylül 1919'da komsomol üyelerinin sayısı 96.000 iken, Ekim 1920'de bu rakam 400.000'e ulaştı (Sokolov 2002: 111).

Komsomol teşkilatının başlıca görevleri; özverili bir şekilde kendilerini ülkelerine, halka, komünizme ve Komünist Parti'ye adanmış komsomol üyelerinin yetişmesinde parti teşkilatlarına

yardımcı olmak, Marksizm-Leninizm'in öğrenilmesinde gençlere yardım etmek, gençlere ve komsomol üyelerine toplumun faydasına çalışmak konusunda daima hazırlıklı olmaları telkininde bulunmak, devlet plan ve yükümlülüklerinin yerine getirilmesi amacıyla, gençler arasında 'sosyalist' yarışmalar düzenlemek, gençlerin bilimsel bilgi düzeyi ile genel eğitim seviyesinin yükseltilmesine yardımcı olmak, spor derneklerinin çalışmalarına aktif olarak katılmak ve gençleri SSCB silahlı kuvvetleri saflarında hizmet etmeye hazırlamaktı. Kısaca komsomol gençlerin sosyalist topluma adapte edilmesinden sorumluydu (Hahn 1969: 224).

Komsomol teşkilatı, iç savaş yıllarından itibaren devrimin en büyük destekçisi oldu. Bununla birlikte, Lenin döneminde uygulamaya konulan Yeni Ekonomi Politikası (YEP), komsomol teşkilatıyla Sovyet iktidarını ilk kez karşı karşıya getirdi. Çünkü komsomol üyelerinin pek çoğuna göre YEP, bir teslimiyet ve sosyalizmden geri çekilmeydi (Fainsod 1951: 22). 1921'den 1927'ye dek sürecek olan YEP dönemi politikalarının hedefi, Rusya'nın ekonomik çöküşünü önlemektir. Bu süreçte daha önceki dönemde başlatılan ve devletleştirme kapsamına alınan atölyeler ve küçük işletmelerin devletleştirilmesi iptal edildi ve bunlar sanayi kooperatiflerine devredildi. YEP uygulaması ülkedeki sanayileşme sürecine olumlu yansıdı, ancak bu süreçte özel mülkiyete izin verilmesi eleştirilere neden oldu (Turan 2011: 314-315). YEP'i eleştirenler arasında komsomol üyeleri de vardı. Öyle ki, birkaç fanatik komsomol üyesi YEP'i protesto için intihar etti (Fainsod 1951: 22). Bu yıllarda komsomol ve Komünist Parti arasında yaşanan gerginliğin bir diğer göstergesi, 1925 yılında Leningrad Komsomol Teşkilatı'nın, Komünist Parti'nin XIV. kongresinin kararlarına boyun eğilmeyeceğine dair bir kararnamayı kabul etmesiydi (Lebed 1963: 6). Bu dönemde komsomol teşkilatı bir kriz sürecine girdi. Üye sayısının 247.000'e düştüğü Ekim 1922 yılındaki V. kongreden sonra parti liderleri alarm verdi. 1922'den itibaren çabalar, Sovyet gençliğinin sadakatini güçlendirmek ve onları yeniden kazanmak üzerinde yoğunlaştı (Fainsod 1951: 22). Ancak komsomol üzerindeki denetimin yeniden sağlanması, Stalin dönemindeki sıkı tedbirler ile mümkün olabildi. 1936-8'deki tasfiye sürecinde, komsomol teşkilatının ilk sekreteri A.V.Kosarev görevden alındı ve teşkilatın üst düzey görevlileri de onunla birlikte ortadan kaldırıldı (Fainsod 1951: 25). Bu tasfiye sürecinde, pek çok komsomol çalışanı öldürüldü. Komsomol Merkez Komitesi'nin X. Kongresinde (1936) seçilmiş olan, 93 üyesinden 72'i görevlerinden alındı ve tutuklandı (Krivoriçenko 1988: 17). Böylece teşkilat üzerinde tam bir kontrol sağlandı. Bu tarihten sonra komsomol, yürüttüğü çalışmalarla, önemli bir mobilizasyon aracı ve Bolşeviklere asker sağlayan bir kurum haline geldi (Neumann 2012: 282).

I. Komsomol Teşkilatının Köylerde Kurulması ve Buna Tepkiler

1918'de kurulan komsomol teşkilatının köylerde de teşkili acil bir durum arz ediyordu. Bunun nedenlerinden biri, Komünist Parti'nin henüz bu bölgelerde yeterince güçlenmemiş olmasıydı. Komünist Parti, iç savaş yıllarının sonunda, kırsal kesimdeki personel sayısını azaltmak zorunda kalmıştı (Tirado 1993: 460). Hatta 1939 gibi geç bir tarihte 20 köyde bile Komünist Parti şubesi mevcut değildi (Lawrence 1993: 278). Halbuki ülke nüfusunun büyük bir çoğunluğunu oluşturan

köylüler, devrimin geleceğini belirleyecek olan kesimdi. Bu bakımdan komsomolun köylerde kurulması, bu bölgelerde Komünist Parti'nin boşluğunun doldurulması açısından gerekliydi. Nitekim komsomol birimlerinin büyük bir kısmının parti teşkilatının hiçbir temsilcisinin bulunmadığı köylerde kurulması ve kimi zaman devlet kurumlarına ait olan bazı görevleri üstlenmesi bu durumun bir sonucuymdu (Neumann 2012: 287).

Komsomolun köylerde de teşkilini elzem duruma getiren bir başka neden, köylü gençlerin kültürel izolasyondan kurtarılması ve siyasi kültüre entegre edilmesi idi. Devrimin kaderi onlara bağlıydı. (Figes 1997: 324). Hâlbuki Sovyet ideolojisinin kırsal kesimdeki etkisi; yönetimin buralardaki altyapı eksikliği, mesafenin çokluğu ve materyal kaynakların eksikliği gibi nedenlerle daha zayıftı (Petronne 2000: 125). Köylerde ideolojik propagandanın yetersiz olmasının yol açtığı neticelerden biri, köylü gençler arasında çeşitli dini grupların etkinlik kazanmaya başlamasıydı. Nitekim 1920'li yılların ortalarına kadar kırsal kesimde çok sayıda teşkilat filizlenmişti. Bunların bazılarının komsomol ile gevşek de olsa bağları mevcutken, bazıları ise tümüyle bağımsız olarak gelişen teşkilatlardı (Tirado 2013: 431). Özellikle dini teşkilatlar köylü gençler arasında uyguladıkları propaganda çalışmalarında başarılı neticeler elde etmeye başlamıştı. 1928'de dini gençlik teşkilatlarına üye olan gençlerin sayısı 2 milyonu bulmuştu. Bunlardan Baptist 'Bapsomol' ve Mennocu 'Mensomol' teşkilatlarının üye sayısı komsomol teşkilatından daha fazlaydı (Fitzpatrick 1992: 128). Komünist Parti liderleri, komsomolun köylü gençler arasındaki aktivizmin iplerini eline almadığı takdirde, köydeki rakip güçlere (muhalif devrimci gruplar ile dini gruplar) karşı başarısız olunmasından endişe duyuyordu (Tirado 2013: 431).

Kırsal kesimdeki en eski komsomol birimleri, iç savaştan sonra, Ekim 1917-Mayıs 1918 arasında köylerine geri dönen radikal ve terhis olmuş askerler tarafından kuruldu. Komsomol birimlerinin bir kısmı ise, taşradaki ortaöğretim öğrencileri ve şehirlerdeki açlık ve işsizlikten kaçan genç işçiler tarafından teşkil edildi. Bu çalışmalar neticesinde komsomol teşkilatı köylerde de güç kazanmaya başladı. Nitekim köy komsomolları, Ocak 1920'de 138.474 üyeden oluşan 2.308 birime sahipti; 4 ay sonra bu rakamlar, 319.989 üyeden oluşan 5.660 birimle, iki katından fazla bir rakama ulaşmıştı (Tirado 1993: 461).

Komünist Parti, 1924'te komsomola kırsal kesimde komünist yapının güçlendirilmesi görevini verdi. Komsomoldan beklenen, köylünün bir Sovyet vatandaşı olarak eğitilmesi ve köylüyle parti arasındaki iletişimi sağlamasıydı. Bu şekilde parti, köylerde bir otorite boşluğu olduğunu kabul ediyordu. Komünist Parti'nin başlattığı 'Kırsal kesimle yüzleşme' kampanyası çerçevesinde komsomola, kırsal kesimde bir 'kitle' teşkilatı oluşturulması için, 2 milyon köylüyü üye olarak kabul etme çağrısında bulunuldu (Tirado 2013: 430). Bu çağrının ardından komsomol, binlerce şehirli aktivistini harekete geçirdi ve partinin henüz nüfuz edemediği yerlere öncelik verilmek suretiyle, kırsal kesimde binlerce yeni komsomol birimi kuruldu (Tirado 2013: 431).

Komsomol teşkilatının kırsal kesimde yaygınlık kazanmasından sonra, çok sayıda köylü genç, komsomola kayıt olmaya başladı. Bunların birçoğu, komsomola üyeliği bir iş ve eğitim aracı olarak görüyordu (Tirado 2013: 427). Köylüler ve özellikle köylü gençlere göre komsomol,

şehirden gelen davetsiz bir misafirdi. Köylü kesim komsomol teşkilatının bilhassa ateist karakterinden rahatsızlık duyuyordu. Şehirli aktivistler ise, geri ve eğitimsiz olarak gördükleri köylüyü küçümsediklerini gizlemiyordu (Tirado 1993: 465). Bununla birlikte, kırsal kesimde teşkil edilen komsomol birimleri, sayıları her üç ayda bir ikiye katlanmak suretiyle büyük bir hızla büyüdü (Tirado 2013: 431). Ocak 1925'te tüm ülke genelinde komsomol teşkilatına üye olanların sayısı 1 milyonu geçmişti; neredeyse 40.000'e ulaşan komsomol birimlerinin 2/3'sini, kırsal kesimdekiler teşkil ediyordu (Tirado 1993: 470). Ocak 1926'da ise, 1.800.000 komsomol üyesinin %58.8'i köylü gençlerden oluşuyordu (Tirado 1993: 474). Köylü gençlerin komsomola duyduğu güvensizliğe rağmen, teşkilatın köylerde kaydettiği bu hızlı gelişim, Sovyet baskı metodunun bir sonucu olmalıdır.

Komsomolun köylerde kaydettiği hızlı gelişim, bazı kaygıları beraberinde getirdi. Komsomol teşkilatına çok sayıda köylü gencin dâhil olması, teşkilat içerisindeki proleter ağırlığın korunmasından yana olanlar arasında rahatsızlık doğurdu. Bunun başlıca nedeni, Sovyet liderlerinin köylü algısı ve komsomol içerisindeki bir kesimin teşkilattaki yüksek işçi oranını koruma endişesiydi (Tirado 1993: 460). Sovyet liderleri, daha ihtilal öncesi dönemden itibaren köylüye kuşkuyla yaklaşmıştı. Hatta Lenin, köylülerin sosyalist olmadığını, bu nedenle sosyalizme yönelik planların köylü sınıfı üzerine inşa edilemeyeceğini, bunun 'planın kum üzerine kurulması' demek olacağını ifade etmişti (Merzalow 1959: 12). Lenin'in bu yaklaşımının göstergelerinden biri, şehirlielerin siyasi haklarının köylülerden daha fazla olmasıydı. Seçimlerde şehirli seçmenler kendi temsilcilerini, köylerdekinden 5 kat daha az bir seçmen sayısı ile belirleyebiliyordu (Sukennitski 1958:17). Köylüye yönelik bu yaklaşımın, komsomol teşkilatına da yansımış olması bu açıdan şaşırtıcı olmamalıdır. Nitekim hem Sovyet liderleri hem de komsomol içerisindeki bir kesim, proleter homojenliğin korunması amacıyla, komsomola çok fazla sayıda köylünün katılımına karşı çıktılar (Tirado 1993: 460). Köylülerin *kolhoz* (*kollektivnoye hozyaystvo/kollektif tarımcılık*) ve *sovhoz* (*sovetskoye hozyaystvo/Sovyet tarımcılığı*)¹ sistemine katılmak konusundaki isteksizlikleri, devlet ve ideologları tarafından, onlardaki burjuva varlığının bir kanıtı olarak görüldü (Lewin 1985: 267).

Stalin de başlangıçta proleter kesimin teşkilat içerisinde güçlendirilmesini savunan taraftaydı. Stalin'e göre köylü komsomol üyelerinin teşkilata katılımı, komsomol teşkilatını politik çizgisinden uzaklaştırmaktaydı. Bu nedenle, başlangıçta komsomola üyelikte Lenin'in, 'sadece proleter kitlelerin komünist toplumu sağlamlaştırabileceği' anlayışına bağlı kalınmaya çalışıldı (Gusev 1997: 10-17). Ancak bu tutum, uzun sürecek tartışmaların kapısını araladı. Teşkilatın sadece proleter kitleye açık olmasını eleştirenler, bu tutumun teşkilata yeni katılımların gerçekleşmesini

¹ *Kolhoz* ve *sovhoz*lar, SSCB'de sosyalist ekonomi anlayışına uygun olarak teşkil edilen kolektif çiftliklerdir. Çiftliklerin amacı, köylülere ait ayrı ve küçük tarım alanlarını kamulaştırmak, ardından onları tek ve büyük devlet ünitelerine dönüştürmektir. Çiftliklerde tüm işten o çiftliğe bağlı köylüler sorumluydu. Dışarıdan işçi almı sadece, işlerin yoğun olduğu ve mevcut çalışan sayısının yetersiz kaldığı dönemler için söz konusuydu. *Kolhoz* ve *sovhoz* sisteminde ürünlerden elde edilen gelirin bir kısmı çiftliklerin masrafları için ayrılır ve kalan kısmıyla emek hakkı fonu oluşturulurdu ("Sovhoz", Azerbaycan Sovet Ensiklopediyası, C 8, Bakı, 1984, s. 565. "Kolhoz", Azerbaycan Sovet Ensiklopediyası, C 5, Bakı, 1981, s. 452).

engellediğini, bu tip bir teşkilatın fayda getirmeyeceğini savunarak komsomolun sadece belirli bir kesime açık olmadığını, bunun bir 'kitlesel teşkilat' olduğunun altını çizdi (Gusev 1997: 10).

Komünist Partisi Merkez Komitesi, komsomol içerisindeki tartışmaların kuvvetlenmesi üzerine 1926 yılının sonunda, Komsomol Teşkilatı Merkez Komitesi'nin sunduğu "Köylerde Komsomolun Gelişimi ve Düzenlenmesi" başlıklı raporunu dinledikten sonra bir karar yayınladı. Bu kararın neticesi, komsomola 'toplumsal aktivite ve politik konularda sınanmış' orta sınıf köylülerin kabul edilmesi oldu (Gusev 1997: 22).

2. Komsomolun Köylerde Sovyet İktidarının Güçlenmesine Katkısı

Komsomol teşkilatının köylerdeki propaganda çalışmaları, komsomol birimlerine bağlı aktivistler tarafından yürütülüyordu. Komsomol birimlerinde, 1920'li yılların ortalarından itibaren, siyasi ve kültürel aktivistler şeklinde, iki tip köy aktivisti ortaya çıkmaya başlamıştı. Siyasi aktivistler; kitap, gazete, poster ve el ilanları dağıtarak köylerde politik propaganda yürüttüler. Bu amaçla, Sovyet idarecileri ve partinin düzenlediği kültürel ve siyasi içerikli toplantılara katıldılar (*Bolşaya Sovetskaya Entsiklopediya* 1950: 467). Komsomol üyelerinin gerçekleştirdiği siyasi propaganda faaliyetlerinde bilhassa politik eğitim veren okulların önemi büyüktü. Komsomol teşkilatının köylerde açtığı bu okullarda; Marks, Engels, Lenin ve Stalin'in eserleri ile Komünist Parti tarihi öğretiliyordu. Bu dersleri genellikle politik bilgi düzeyi yüksek komsomol üyeleri veriyordu (Snetkov 1936: 12). Siyasi aktivistlerin, komsomol içerisinde daha yüksek bir mevkiye terfi etme ve partiye kabul edilme ihtimali, kültürel aktivistlere göre daha yüksekti. Siyasi aktivistler içerisinde köylü olmayanlar -bilhassa öğretmen çocukları ve kırsal kesimdeki diğer mesleki gruplar- komsomol sekreterliklerinde büyük ölçüde baskındı ve bunun nedenlerinden biri, onların okur-yazarlık düzeyinin yüksek olmasıydı (Tirado 2013: 434).

İkinci tip aktivist, kültürel faaliyetlerle meşgul olan köy komsomol üyeleriydi. Bu aktivistler, politik işlerle meşgul olan aktivistlere göre çalışmalarında daha fazla özerkliğe sahipti. Kültürel aktivistler; okuma salonlarının ve kulüplerinin muhafazası gibi işlerden sorumluydu. Onlar, köylerdeki kültürel hayatın seviyesini arttırmayı arzulamakta ve kentlerdeki meslektaşlarının film ve tiyatro gibi kültürel aktivitelerine gıpta etmekteydi. Kültürel aktivistler; okullarla birlikte çalışmalar gerçekleştiriyor, *pioner*² teşkilatına liderlik ediyor, tiyatrolar sahneliyordu. Kendilerini modern Sovyet köylerini inşa edenler olarak gören kültürel aktivistler, eğitim meselelerinden ve genç köylülerin devletin sosyal ve kültürel hedefleri doğrultusunda politize edilmesinden

² 10-14 yaş aralığındaki çocukların katıldığı pioner teşkilatı, 19 Mayıs 1922 tarihinde kuruldu. Teşkilatın amacı, çocukların komünist ideolojiye uygun şekilde yetiştirilmesi ve onları komsomol üyeliğine hazırlamaktı. Pioner teşkilatı, kurulduğu ilk yıllarda komsomolun denetimi altında sokak çocukları için çalışmalar gerçekleştirdi, köylerdeki kulüp ve kütüphanelere gönüllü yardımda bulundu, komünist ideolojinin propaganda edildiği toplantılar organize etti. Pionerler, okur-yazar olmayan nüfus için tertip edilen kurslarda da görev aldı, ülke ekonomisine yardım amacıyla *kolhoz*larda çalıştı (bk. "Pionerskaya Organizatsiya v SSSR", *Sovetskaya İstoriçeskaya Entsiklopediya*, C 11, Moskva, 1968, s. 150. "Vsesoyuznaya Pionerskaya Organizatsiya", *Bolşaya Sovetskaya Entsiklopediya*, C 5, Moskva, 1927, s. 460).

de sorumluydu (Tirado 2013: 434). 1920'li ve 30'lu yıllar boyunca, köylerde sosyalist bir yaşam tarzının kurulması için yürütülen bu faaliyetlerde çok sayıda kız ve erkek komsomol üyesi yer aldı. Komsomol teşkilatının gerçekleştirdiği kültürel faaliyetler sonucunda köylerde yazlık kütüphaneler ve kulüpler teşkil edildi. (*Bolşaya Sovetskaya Entsiklopediya* 1950: 467-468).

Komsomola mensup kültürel aktivistlerin en önemli görevlerinden biri, ekonomi alanında devlet politikalarının uygulanması ve Sovyet yönetiminin bu konudaki kanunları hakkında halkın bilgilendirilmesiydi. (*Bolşaya Sovetskaya Entsiklopediya* 1950: 468). Esasında bu tür faaliyetler, Sovyet gençlerinden -dolayısıyla komsomol üyelerinden- beklenen faziletlerin en başında geliyordu. Ekonomik faaliyetlere katılım, Sovyet vatanseverliğinin en bariz göstergesi olarak kabul ediliyordu (Voronitsin 1968: 58). Bununla birlikte, Sovyet gençlerinin, bu türden çalışmalara her zaman gönüllü olarak katıldığını söylemek gerçekçi olmayacaktır. Nitekim Voronitsin'e (1968:60) ait bir makalede yer verilen ankette Obninsk bölgesindeki genç komünistlerin %76.3'ünün bu faaliyetleri bir vazife olarak gördüğü, %9'unun isteksiz olarak bu çalışmalarda yer aldığı ve sadece %14'ünün bu tür faaliyetlere katılmaktan memnun olduğu bilgisi yer almaktadır. Neticede gönüllü ya da gönülsüz çok sayıda komsomol üyesi, bu çalışmalarda aktif görev üstlendi.

1925 yılında 60.000 kadar komsomol üyesi; köy sovyetleri, köy komiteleri ve kooperatiflerinde çalıştı (*Sovetskaya İstoriçeskaya Entsiklopediya* 1961: 822-824). Köy komsomolları ülkedeki kolektifleştirme sürecine de dahil oldu. Kolektifleştirme siyaseti, köylü yaşamının yeniden düzenlenmesine ve aynı zamanda kırsal kesimde devlet kontrolünün arttırılmasına yönelik bir girişimdi. Bolşevikler, kolektif tarımın köylülerin bireysel olarak yürüttüğü küçük tarımdan üstün olduğuna inanıyordu. Bununla birlikte, 1928'de kolektif çiftlikler tüm ekili alanın sadece %1.2'sini oluşturuyordu. Hâlbuki Stalin, sanayileşme probleminin köylü tarımı problemiyle yakından bağlantılı olduğunu savunuyordu (Fitzpatrick 1982: 123). Bunun üzerine ülke genelinde kolektifleştirme siyaseti başlatıldı. Ancak bu politikaya karşı güçlü bir köylü hareketi baş gösterdi (Fitzpatrick 1982: 124). Köylüler bu süreçte hayvanlarının kendilerinden alınacağını düşünerek hayvanlarını kesmeye ve onları yemeğe başladı. 1929-33 yılları arasında Sovyetler Birliği'ndeki atların ve büyükbaş hayvanların sayısı yarı yarıya azaldı. Çok sayıda inek, domuz, koyun ve kümes hayvanı yemek üzere kesildi. Tüm bu sebeplerle şehirlere ulaşan yiyecek miktarı her zamankinden daha az olmuştu. Bunun neticesinde şehirlerde kıtlık baş göstermeye başladı; hatta köylerde bile açlıktan ölenler vardı. Bazen bütün bir köy, devlete karşı direniş gösterebiliyordu. Ancak tüm bu direnişler sert bir şekilde bastırıldı (Lawrence 1993: 279). Devletin yürüttüğü "kulaksızlaştırma" hareketi çerçevesinde çok sayıda *kulak*³, ülkenin kuzeyinde ve doğusunda bulunan kamplara

³ Sovyetler literatüründe propaganda amacıyla köy zenginleri bu şekilde tanımlanmıştı. Rusya'da varlıklı köylülerin ortaya çıkışı, 1861 köylü reformundan sonra gerçekleşti. Onlar, bu dönemde kamu arazilerini, evleri ve köylüleri kiralamak ya da satın almak suretiyle güç kazandı. Sovyet döneminde *kulak* olarak tanımlanan bu grup, Ekim devriminden sonra düşmanca karşılandı. Sovyet yönetiminin kırsal kesimde izlediği politika, orta ve zengin sınıftan köylülere karşı fakir köylülerle işbirliği üzerine temellendirilmişti. Stalin döneminde, 30 Ocak 1930 tarihinde Komünist Parti Merkez Komitesi'nin aldığı kararlar, köy zenginlerine ait malların müsadere ve sürgününün yolu açıldı. Müsadere olunan topraklar *kolhoz*lara dâhil edildi, bu sınıfa mensup aileler ise sürgün edildi ("Golçomaglar", Azerbaycan Sovet Ensiklopediyası, C 3, Bakı, 1979, s. 201. Robert Conquest, *The Harvest of Sorrow: Soviet Collectivization and the Terror-Famine*, Oxford University Press, Newyork, 1986, s. 45).

gönderildi. Onlar burada kerestecilik, demiryolu inşaatı ve kanal yapımı gibi ağır işlerde zorla çalıştırıldılar (Vernadsky 2011:427).

Kulak sınıfının tasfiyesi ve kolektivizasyon çalışmalarında komsomol teşkilatı da aktif rol üstlendi. Komsomolun 5-16 Mayıs 1928'deki kongresi, komsomol üyelerini Birinci Beş Yıllık Plan'ın tamamlanması ve köy ekonomisinin kolektivizasyon faaliyetlerine katılmaya çağırdı. Böylece komsomol, köy ekonomisinin sosyalist anlayışa uygun şekilde mobilizasyonunda ve *kulak* olarak tanımlanan köylülere karşı mücadelede partinin başlıca yardımcısı oldu (Krivoriçenko 1988: 12) Sovyet tarihçilerinden Figes'in (2009:129) eserinde yer alan ve bir komsomol aktivistine ait olan '*kulakları* insan olarak değil, yok edilmesi gereken mikrop ve haşere olarak görecektek şekilde eğilirdik' şeklindeki ifadeler, *kulaklara* yönelik mücadelede komsomol teşkilatının üstlendiği vazifeleri ortaya koymak açısından önemlidir. Sovyet kaynaklarında *kulak* sınıfıyla mücadelede çok sayıda komsomol üyesinin hayatını kaybettiği bilgisi yer almaktadır (*Bolşaya Sovetskaya Entsiklopediya* 1950: 468). Burada şu hususu belirtmek gerekir ki, Sovyet literatüründe daha çok, komsomol üyelerinin bu faaliyetlerini yüceltmeye ve *kulak* olarak tanımlanan köylüleri olumsuzlamaya yönelik bir eğilim söz konusudur. Halbuki kolektifleştirme sürecinde sadece zengin sınıfa mensup olan köylüler değil, bu politikanın karşısında olan her kesimden köylü *kulak* kategorisine dahil edilmiş ve cezalandırılmıştır. Ancak bu tür bilgilere daha çok, Sovyet arşivlerinden ulaşılabilmektedir.

Komsomol, *kulaklarla* mücadelenin yanı sıra *kolhozlardaki* çalışmalara da katıldı. Komsomol üyeleri; buradaki öğretmenler, tarım uzmanları ve devlet kurumları ile işbirliği içerisinde meyve bahçeleri teşkil etti, toprağın daha verimli hale getirilmesi; ayçiçeği, keten gibi piyasa bitkilerinin ekimi ve çeşitlendirilmesi, sütçülüğün modernizasyonu gibi çalışmalarda bulundu. (Tirado 2013: 440). Bunların yanı sıra, *kolhozlardaki* çalışmalara yardımda bulunmak amacıyla, köylü gençlerin yer aldıkları faaliyetlerin türüne göre birlikler organize etti. (Örneğin 'Kızıl çiftçiler birliği' veyahut hasat göreviyle meşgul olanlar için 'aylık temizlik' birlikleri gibi) (*Bolşaya Sovetskaya Entsiklopediya* 1950: 468). 1930-34 yılları arasında *kolhozların* kurulması için yürütülen çalışmalara yardım için, komsomola üye 20.000 genç gönderildi (Krivoriçenko 1988: 15). Ancak kolektifleştirme sürecinde üstlendikleri ağır görevlerin komsomol üyeleri açısından bazı olumsuz neticeleri de oldu. Fainsod (1951: 24), kolektifleştirme siyasetinin komsomol gençleri üzerindeki etkilerini şu sözlerle dile getirmekteydi:

Planın gençlerden insanüstü talepleri, onları oldukça hırpalıyordu. Komsomol üyeleri arasında daha merhametli olanlar, köylerde yaşanan kıtlıktan ve "kulaksızlaştırma" hareketinden oldukça etkilenmişti.

Fainsod (1951: 24), Sovyet romancılarından Gladkov'un konuyla ilgili şu açıklamalarına da yer vermektedir:

O yıllar, gençlerimiz için çok zor dönemlerdi. Onlar, çok fazla çalışmaktan yıpranmış ve sinir hastalıklarına yakalanmıştı. 18-19 yaşlarındakilerin pek çoğu fiziki açıdan gelişmemiş ve manen çökmüştü. Sanatoryumdaki hastaların da en az 3'te 2'sini komsomol üyeleri oluşturuyordu.

Yukarıdaki ifadeler, komsomol üyelerinin üstlendiği ağır görevlerin bu gençler üzerinde yol açtığı psikolojik ve fiziksel tahribatın boyutlarını göstermek açısından önemlidir. Bu bilgiler, pek çok Sovyet kaynağında çizilen olumlu tablonun gerçeği yansıtmadığını ortaya koymaktadır. Yaşanan bu hadiselerle yönelik herhangi bir tedbir alınıp alınmadığı bilinmemekle birlikte, gençlerin ekonomi alanında yürütülen çalışmalara katılımı sonraki yıllarda da artarak devam etmiştir. Özellikle 1938-41 yıllarındaki Üçüncü Beş Yıllık Plan döneminde komsomolun ekonomi alanındaki çalışmalara katılımı bir hayli yüksek olmuştur.

Komsomol üyeleri, otomobil-traktör istasyonlarının (MTS) inşası faaliyetlerine de katıldı. (*Bolşaya Sovyetskaya Entsiklopediya* 1950: 468). Komsomol teşkilatı, 'Komsomol Traktör Kolları'nın kurulması için de bir hareket başlattı. Bu dönemde köylerde "Komsomol üyeleri traktörlere!" sloganı oldukça popülerdi. Komsomol teşkilatı ayrıca, köy ekonomisinin ihtiyaç duyduğu makineli tarım uzmanlarının yetişmesine de önem verdi. Çok sayıda genç, komsomol birimlerinin rehberliğinde traktör ve mekanik kurslarına gönderildi (*Bolşaya Sovyetskaya Entsiklopediya* 1950: 468). Köylerde bu dönemde 5.000'den fazla 'Komsomol Köy Ekonomisi Birlikleri' ve köylü gençler için 300 kadar okul kuruldu. Komsomol teşkilatının gençlerin tarım alanında uzmanlaşmasına yönelik bu çalışmaları sonucunda, 1939 yılının sonuna doğru, 100.000 bayan traktör şoförü, 100.000 makineli tarım uzmanı, tesviyeci ve tarım alanında gerekli diğer uzmanlar yetiştirilmişti (*Sovetskaya İstoriçeskaya Entsiklopediya* 1961: 822-824).

1939-40 yıllarında köy ekonomisi için yürütülen çalışmalarda 104.000 komsomol üyesi görev almıştır. Aynı tarihlerde 90.000 kız komsomol üyesi, biçer-döver ve diğer araçları kullanmayı öğrenmeleri için kurslara gönderilmiştir (Krivoriçenko 1988: 21). Komsomol üyeleri, II. Dünya Savaşı yıllarında da köylerdeki çalışmalara yardıma devam etmiştir. Bu yıllarda *kolhoz*larda çalışanların büyük bir çoğunluğu, 18 yaşın altındaki gençler olmuştur (Krivoriçenko 1988: 25). Savaş sonrası dönemde de *kolhoz* ve *sovhoz*larda 80.000'den fazla komsomol üyesi görev almıştır (Krivoriçenko 1988: 27).

Rusya tarihçilerinden Tirado'ya (2013: 440) göre tüm bu çalışmalar, komsomolun köylerdeki olumsuz imajının silinmesine ve daha ciddi bir kurum olarak algılanmasına yardımcı olmuştur. Çünkü daha önceki dönemde komsomolun kaçak içkilere el koyma, vergi toplama ve din karşıtı kampanya gibi faaliyetleri tepkilere neden olmuş; bilhassa din karşıtı propagandalar, dini itikadın hala kuvvetli olduğu köylü kesim arasında rahatsızlık doğurmuştur.

Sonuç

Komsomol teşkilatının kuruluş amacı, Sovyet gençlerinin komünist ideolojinin taleplerine uygun bir şekilde yetiştirilmesiydi. Bu şekilde gençlik, devrimin daimî başarısının bir garantörü olacaktı. Köy komsomollarının kurulmasının altında yatan neden de bundan çok farklı değildi. Ancak burada farklılık arz eden husus, komsomolun kurulduğu tarihlerde, Komünist Parti'nin köylerde henüz yapılanmamış olmasıydı. Dolayısıyla köy komsomolları, partinin bu bölgelere uzanan eli olmuştu. Bununla birlikte, Sovyet iktidarı ve köylü arasındaki karşılıklı güvensizlik, köy komsomollarına da yansımış ve teşkilatın bu bölgelerdeki kuruluş sürecinde problemlere neden olmuştu. Daha devrim öncesi dönemden itibaren köylüye kuşkuyla yaklaşan Bolşevikler, bu tutumunu komsomola köylü gençlerin alınması sürecinde de sürdürmüştü. Köylüler ise, geleneksel yaşam tarzlarını temelden değiştirecek olan yeni iktidarı ve dolayısıyla onun köylerdeki temsilcisi olan komsomol teşkilatını benimsemekte zorlanmıştı.

Köy komsomolları, kurulduğu dönemden itibaren gerçekleştirdiği çalışmalarla, bu çatışmanın iktidar lehine sonlandırılmasına yardımcı olmuştur. Köy komsomollarının gerçekleştirdiği bu çalışmaların siyasi ve kültürel olmak üzere iki ayağı bulunuyordu. Bunlardan siyasi propaganda faaliyetlerinin köylü gençler üzerinde ne derece etkili olduğu veya komsomol üyelerinin tümünün bu çalışmaları gönüllülük esasında mı yürüttüğü gibi konular ayrıca araştırılması gereken hususlardır. Bununla birlikte, ekonomi alanında gerçekleştirilen propaganda faaliyetlerinin bu bölgelerde Komünist Parti iktidarının güçlenmesine önemli katkı yaptığı açıktır. Nitekim iktidarın köylü sınıfı üzerinde denetim kurabilmesi ancak, zengin sınıfa mensup köylülerin alınan ağır tedbirlerle tasfiyesi ve diğerlerinin -çoğu zaman zor kullanılarak- kolektif çiftliklere dahil edilmesiyle mümkün oldu. Tüm bu süreçte, Komünist Parti'nin en büyük destekçisi, köy komsomollarıydı.

BİBLİYOGRAFYA

- Conquest, R. (1986). *The Harvest of Sorrow: Soviet Collectivization and the Terror-Famine*. New York: Oxford University Press.
- Fainsod, M. (1951). "The Komsomols--A Study of Youth Under Dictatorship". *The American Political Science Review*. 45 (1), 18-40.
- Figes, O. (1997). "The Russian Revolution of 1917 and Its Language in the Village". *Russian Review*, 56 (3), 323-345.
- Figes, O. (2009). *Karanlıkta Fısıldaşanlar: Stalin Rusya'sında Özel Yaşam*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Fitzpatrick, S. (1992). *The Cultural Front: Power and Culture in Revolutionary Russia*. New York: Cornell University Press.
- Fitzpatrick, S. (1982). *The Russian Revolution (1917-1932)*. New York: Oxford University Press.
- (1979). "Golçomaglar". *Azerbaycan Sovet Ensiklopediyası*. C 3, 201.
- Gusev, V.N. (1997). *İz İstorii Molodejnoj Organizatsii. Komsomol v 20-30e Godı: Uroki Proşlogo Dlya Nastoyaşego*. Kostroma: İzd-vo Kostromskoy Gosudarstvennyy Tehnologičeskiy Universitet.
- Hahn, J. W. (1969). "The Komsomol Kollektiv as an Agency of Political Socialization". *Youth Society*, (1), 219-237.
- (1981). "Kolhoz". *Azerbaycan Sovet Ensiklopediyası*. C 5, 452-453.
- (2009). "Komsomol". *Bolşaya Rossiskaya Entsiklopediya*. C 14, 715-716.
- Krivoriceňko V.K. (1988). *İstoriya VLKSM v Desyatiletiah Ego Deyatelnosti*. Moskva.
- Lawrence, J. (1993). *A History of Russia*. New York: A Meridian Book.
- Lebed, A. (1963). "Sovyet Rejiminin Dayanağı Olmak Üzere Sovyet Gençliği". *Dergi*, (31), 3-13.
- Lebed, A. (1966). "Sovyetler Birliğinde Yönetici Kadroların Yetiştirilmesi ve Yerleştirilmesi". *Dergi*, (43): 12-22.
- Lewin, M. (1985). *The Making of the Soviet System*. New York: Pantheon Books.
- Merzalow, V. (1959). "Sovyetler Birliğinde Köylü Sınıfının Durumu". *Dergi* (15), 12-39.
- Neumann, M. (2012). "Youth, It's Your Turn!: Generations and the Fate of the Russian Revolution (1917-1932)". *Journal of Social History*, 46 (2), 273-304.
- Petrone, K. (2000). *Life Has Become More Joyous Comrades-Celebrations in The Time of Stalin*. Bloomington: İndiana University Press Bloomington.
- (1968). "Pionerskaya Organizatsiya v SSSR". *Sovetskaya İstoriçeskaya Entsiklopediya*. C 11. Moskva.
- Snetkov, P. (1936). *O Propagandistskoy Rabote Komsomola v Derevne*. Moskva: Molodaya Gvardya.
- Sokolov, V.İ. (2002). *İstoriya Molodejnogo Dvijeniya Rossii so Vtoroy Polovini XIX Veka*. Ryazan.
- (1984). "Sovhoz". *Azerbaycan Sovet Ensiklopediyası*. C 8. Bakı: 565.
- Sukennitski, V. (1958). "Sovyet Toplumunun Sosyal Bünyesi". *Dergi* (14), 11-48.
- Tirado, I. A. (1993). "The Komsomol and Young Peasants: The Dilemma of Rural Expansion, 1921-1925". *Slavic Review*, 52 (3), 460-476.
- Tirado, I. (2013). "The Komsomol's Village Vanguard: Youth and Politics in the NEP Countryside", *The Russian Review* 72: 427-446.
- Turan, M. (2011). "SSCB'de Toprak Mülkiyeti". *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi* 66 (3), 307-332.
- (1941). *Ustav Vsesoyuznogo Leninskogo Kommunističeskogo Soyuza Molodeji*. Baku: İzd-vo Detskoy i Yunoşeskoy Literaturı.
- Voronitsin, S. (1968). "Nazariyatta ve Gerçeklikte Yeni Sovyet Adamı". *Dergi*, (52), 57-62.

- (1927). “Vsesoyuznaya Pionerskaya Organizatsiya”, *Bolşaya Sovetskaya Entsiklopediya*. C 5. Moskva.
- (1950). “Vsesoyuzniy Leninskiy Kommunističeskiy Soyuz Molodeji”. *Bolşaya Sovetskaya Entsiklopediya*. C 5. Moskva, 464-473.
- (1961). “Vsesoyuzniy Leninskiy Kommunističeskiy Soyuz Molodeji”. *Sovetskaya İstoričeskaya Entsiklopediya*. C 1. Moskva, 815-836.
- Zickel, R. E. (1971). *Soviet Union: A Country Study*. Area Handbook Series.
- <http://zaimka.ru/denninghaus-savin-jugend/#lightbox/0/> (20 Kasım 2016)